

Từ Sài Gòn lên Đà Lạt, trên quốc lộ 20, và a tôi thấy trại Di Linh có ngói đỏ nghiêng phía tay trái đi Ma Lâm, mặt thấy trại thu hoạch địa phận tỉnh Bình Thuận, nơi ngói Chăm cổ ngói. Trại Phong Di Linh tọa lạc trên mặt vùng đồi rừng lùn, sâu trong ngói đỏ nghiêng này vài cây sồi.

Chúng tôi đã tới trại Phong Di Linh từ trước 30 Tháng Tư, 1975, khi Cha Cassaigne còn sống. Ông Cha là người lập trại Phong Di Linh vào năm 1928, gần bố và trại phong từ lúc qua đời, năm 1973. Mặc đây, chúng tôi thấy trại Phong Di Linh nhân dân người bản địa điều kiện gia hoàn thành công trình Cha Cassaigne và vài bệnh nhân, đất bên nhà người trong khuôn viên trại phong.

Trại Phong Di Linh trước mặt chúng tôi đã thay đổi nhiều, do những di sản kiến trúc qua thời gian sau này và với sự chăm sóc của các nhân viên dòng Vinh Sơn, trong đó có soeur Mère, Mẹ Bề Trên, người gần bố và trại phong từ thời Cha Cassaigne còn sống.

Trại Phong Di Linh hôm nay là mặt quang cảnh đẹp. Trong hồ nước đầm cỏ xanh quanh vùng, cô dâu chú rể đã chọn nơi này làm phong cảnh chụp hình. Khi tôi nói, chúng tôi gặp mặt đoàn người Thăm ng trong đầm cỏ xanh nơi theo cô dâu chú rể và chụp hình tại khuôn viên trại phong đi ra ngoài. Con đường chính dẫn lên trại phong đang được cải tạo, chuồng bệnh trại nhà đỏ nghiêng.

Soeur Mère, khi biết chúng tôi đã tìm gặp Cha Cassaigne, hỏi tôi, “Ông điều kiện gia trị tu nhân bệnh tật này có gì ông Đức Cha Cassaigne chút nào không?”

Quả thật soeur Mère là người toàn tâm toàn ý, đã không chịu những phác thảo của vài điều kiện gia tên tuổi. Soeur Mère đã tìm ra người bản xứ tu sĩ của chúng tôi, điều kiện gia Vũ Lâm, có thể tài năng ít người biết đến. Lâu nay anh chỉ làm nông dân trồng trà ở Bão Lạc. Chỉ qua vài bệnh nhân Cha Cassaigne mà soeur Mère hiểu người, người bản xứ chúng tôi đã làm nên bệnh tật và rất giỏi Cha Cassaigne, và sinh động.

Mặc dù chưa có ý định viết một bài ghi nhận gì đây, chúng tôi muốn ghi lại hình ảnh trại Phong Di Linh hôm nay. Tuy đây đó còn giữ nguyên dấu tích, những vẫn là một sự thay hình đổi dạng, mới mẻ hoàn toàn. Nguyên nhân bệnh nhân của trại phong từ trước 30 Tháng Tư, 1975 là mặt căn nhà gỗ mà nay vẫn còn thấy, có lẽ để làm lưu niệm.

Cách xa đó, trên khoßng đißn tích rßng lßn, là bßnh vißn cßa trßi phong hißn tßi, mang tên Bßnh Vißn Da Lißu Di Linh. Bßnh vißn đß cß xây đßng tß sß tích cß cßa soeur Mßu trong cußc vßn đßng các nhà hßo tâm, các tß chßc tß thißn, cùng ngành y tß đßa phßng. Nay bßnh vißn trßi Phong Di Linh trß thành mßt bßnh vißn lßn cßa thß trßn, gßm ba dßy phòng dài rßng kang trang hißn đßi, bß cß theo hình chß U, ôm lßy mßt công viên xinh xßn.

Đßi ngũ nhân viên y tß cßa bßnh vißn trßi phong phßn lßn là các nßu, chúng tôi đß cß bißt, chính soeur Mßu cũng tham gia chßa trß, bằng bó vßt thßng cho các bßnh nhân phong. Đây là cung cách ngß i cßng sß cßa Cha Cassaigne lúc sinh thßi. Nhßng vißc mà soeur Mßu đã lo toan, chu tßt cho nhßng bßnh nhân phong, tß đißu trß tßi nßi ăn chßn , đßu do ngß i khác cho chúng tôi bißt. Sœur Mßu luôn tránh nói vß chính mình.

Chúng tôi chß thßy đß cß ngß i nßu ngoài 60 tußi có gßng mßt đôn hßu, dáng vß nhanh nhßn, và hay nói đùa rßn nhß nhàng, dí dßm. Chúng tôi đß cß bißt soeur Mßu vßn trích tißn quß cßa trßi phong đß mua đßt làm nhà cho bßnh nhân phong . Di Linh có nhu cßu, tißp tßc duy trì lßp hßc cho con em các bßnh nhân trong khuôn viên trßi phong. Nhißu hßc sinh tß các lßp hßc cßa trßi phong tißp tßc theo hßc các lßp trên tßi trßng hßc . Di Linh, Bßo Lßc. Đã có nhßng hßc sinh tß trßi phong này, hißn trß thành bác sĩ, kß sß, nhà giáo phßc vß ngoài xã hßi.

Cha Cassaigne là linh mßc thßa sai cßa Hßi Truyßn Giáo Paris, sang Vißt Nam ngay sau khi thß phong linh mßc, năm 1926. Cha Cassaigne hßc tißng Vißt gßn mßt năm, rßi nhßn làm cha sß tßi Djiring, tßc Di Linh - tên gßi tß thßi Tßng Thßng Ngô Đình Dißm. Đây là mßt thí đißm truyßn giáo mißn Cao Nguyên Trung phßn.

Lúc đó hßu hßt cß dân tßi đây là ngß i Thßng Koho (cũng vißt là K'ho). . vùng ngß i Thßng Koho này, cũng nhß nhißu vùng nhißt đßi khác, tß đßi sßng hoang sß không phßng pháp vß sinh, sß ngß i mßc bßnh phong (cùi) rßt cao. Hßu hßt ngß i bß bßnh phong tßi thßi kß thân tàn ma đßi, khi các vßt ung thßi phá ra lß loét, dân buôn làng đßa hß vào rßng, cßt cho tßm lßu tranh và bß mßc hß đßy.

Cha Cassaigne hßc nói tißng Thßng Koho đß thßc hißn sß mßnh truyßn đßo tßi Di Linh. Mßt lßn đi sâu vào bßn Thßng xa xôi, ngang khu rßng gßp nhßng ngß i Thßng bß bßnh phong, Cha Cassaigne lißn nßy sinh ý đßnh lßp nßi ăn chßn cho hß, và sau đó vài ngày, Cha Cassaigne bßt tay ngay vào công vißc thßc hißn.

Thời gian trôi vào cuộc Mùa Thu năm 1928. Khu đất chân trái đồi đồi c chn đ đng nhng chồi sần l&p tranh do Cha Cassaigne và vài thanh niên ng&i Th&ng Koho tay làm, đ&a nhng ng&i b& b&nh phong đ&n đ&c t& các n&i v&, chính là t&n thân c&a tr&i Phong Di Linh.

Mùa H& năm 1929, tr&i Phong Di Linh (lúc đó gọi là Làng Cùi Di Linh) đ&c chính quy&n Pháp công nh&n, tr& c&p t&n ăn u&ng. Cha Cassaigne t&n tâm t&n l&c đ& l&p m&t b&n làng h&n hoi cho nh&ng ng&i Th&ng Koho b& b&nh phong, v&n đ&ng các nhà h&o tâm m&i n&i, sau đó tr&i Phong Di Linh có đ& nhà r&ng, phòng c&p phát thu&c, phòng chi&u phim, nhà nguy&n, l&p h&c cho ng&i l&n và tr& em.

Cha Cassaigne tr&c t&p lau r&a bằng bó v&t th&ng c&a b&nh nhân, t& ch&c đi săn thú r&ng đ& có thêm th&c ph&m cho tr&i phong. Và dù b& m&c b&nh s&t rét ác tính ngay th&i gian đ&u t&i Di Linh, Cha Cassaigne v&n c&m c&i th&c đêm th&c hôm đ& vi&t cu&n t& đ&n Koho-Pháp-Vi&t, hoàn thành và in vào cu&i năm 1929 t&i nhà in Tân Đ&nh-Sài Gòn. Cha Cassaigne cũng là tác gi& cu&n sách giáo lý cho ng&i Th&ng Koho b&ng th&ng ngôn ng& do chính đ&c cha t& phiên âm, hoàn thành và in năm 1938. Cu&n sách mang tên “Catéchisme Koho / Sara Diat Bap lang.”

Cha Cassaigne dành h&t cu&c s&ng c&a mình cho ng&i Th&ng Koho b& b&nh phong, g&n bó v&i h& t& lúc l&p tr&i Phong Di Linh t&i khi đ&c cha t& tr&n, tr& th&i gian ng&n ph&i v& Pháp ch&a b&nh, và 14 năm làm giám m&c t&i Tòa Giám M&c Sài Gòn.

Ngôi m& Cha Cassaigne đ&t bên nhà nguy&n trong tr&i Phong Di Linh. Soeur M&u k& l&i cho chúng tôi nghe v& Cha Cassaigne, và nói, “Chúng tôi nguy&n đem h&t s&c l&c, toàn tâm toàn ý chăm sóc b&nh nhân phong, đ& không ph& lòng đ&c cha, con ng&i h& x& su&t m&t cu&c đ&i vì nh&ng kẻ khổ đau, mang b&nh ác nghi&t này.”